

Man kan nok forstaa, at saasnart dette Paalæg er forsvundet, er ogsaa Kontrollen med, at disse Huse bevares, forsvunden, og saa gaar det naturligt i det Spor, som det ærede Medlem fra Vejre (D. Hansen) har gjort opmærksom paa, at mange af Husene forvinde, og Kronen paa det hele sættes ved et Circulære af 22de September 1865, der ligefrem ophævede Forpligtelsen i Forordningen af 1819, til at der ved Medlægningen af Bøndersteder skulde udlægges saadanne tvungne Huse. Det er denne Udvikling, denne Sag har haft, og i dette Øjeblik staa vi saaledes, at Forpligtelsen til Tilvejebringelsen af Huse ikke mere anerkendes som faktisk bestaaende til Trods for, at det endnu er formelt gældende Lov ifølge Forordningen af 1819. Jeg tror, at man dog vistnok her-efter maa give mig Ret i, at der vel er Anledning til at tage dette Spørgsmaal op til ny Forhandling, til ny Overvejelse, til Revision af den paagældende Lovgivning med Døse om, at den ny Lovgivning derom maa blive i det Spor, som blev angivet os i Reformperioden i Slutningen af forrige Aarhundrede, nemlig: Bevaring af Bondejord i Bondebrug, saavidt fornødent er til Underhold for en Gaardmandsfamilie, og ud over det bør alt gøres for at tilvejebringe det Resultat til Slutning, at hver Husmand, hver Landarbejder har 3 Tdr. Land, netop den Norm, som den Gang blev sat, og som endnu den Dag idag stemmer med, svarer til det Maal: Jord til i det mindste en Ko. Maa jeg ved Siden deraf gøre opmærksom paa et andet Forhold, og det er dette, at der ogsaa med Hensyn til denne Sag jo endnu er et Mærke tilbage af Forfælden mellem fri og ufri Jord. Lovgivningen om Udstykning og Sammenlægning gælder for en stor Del ikke om den saakaldte fri Jord: der er der en Udskillelse paa flere Punkter, som jeg ikke her skal komme ind paa. Jeg tror ligeledes, at der her ligger en Opgave for Lovgivningen om Fordejemmenes Fordeling her i Landet, at vi ogsaa i den Henseende forsøge at udslette det fra Fortiden overleverede, urigtige Begreb om fri og ufri Jord. Lad os saa almengældende Regler med Hensyn til, hvad man af Hensyn til en social forstandig Fordeling af Fordejemmenene her i Landet anser det for forsvarligt fra Lovgivningsmagtens Side at gøre, men saadanne Regler bør da være lige gældende for al Slags Jord her i Landet. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa andre Ting, som der kunde være Anledning til at fremhæve. Jeg skal kun til Slutning gøre en Tilføjeelse. Det er ganske vist Lovforslagets Forslagsstillernes Mening med Hensyn til

Landbokommissionens Arbejde, at det ikke skal være et Arbejde, som kan ventes afsluttet i en meget kort Tid. Husk paa, at den store Landbokommission i Slutningen af forrige Aarhundrede arbejdede i 20 Aar, saaledes at Frugterne af dens Arbejde fremkom Stridt efter Stridt gennem en lang Række af Forordninger. Jeg anser den Opgave, vi her staa over for — og deri er jeg fuldstændig enig med det ærede Medlem for Nykøbing (Korsgaard) — for at være en tilvarende over for Arbejderklassen, som den vi i Slutningen af forrige Aarhundrede stod over for med Hensyn til Bondestanden. Jeg tror heller ikke, at denne Sag straks bliver løst ved noget enkelt Lovarbejde, men at den maa løses ved en Virksomhed, der strækker sig over en længere Aarrække; og saaledes har jeg derfor ogsaa tentt mig, at Landbokommissionens Virksomhed vilde blive, men det udelukker jo paa ingen Maade, at det maa ikke blive Resultatet af denne Sag, at den bliver stillet i Bero i kortere eller længere Tid. Det er ogsaa udtrykkelig sagt i Lovforslaget, at man venter at se Kommissionens Resultater komme frem efterhaanden og saa hurtigt som mulig og da først det, der lettest kan gøres. Der er jo mange Ting, som straks kunne tages op. Jeg nævner i saa Henseende en Ting, der ligger overordentlig nær, og som maa ske, om det saa skulde være, kunde gøres endnu i denne Rigsdagssamling. Der er almindelig Tilbøjelighed hos Arbejdsgiverne paa Landet, ikke mindst hos de større, hos Godsejerne, til at udlægge Huse, og derigennem tilvejebringe en fast Stof af Arbejdere for deres Landbrug, en Bevægelse, der aabenbart ligger baade i Arbejdsgivernes og Arbejdernes Interesse, men dog for en stor Del holdes tilbage af Hensynet til, at Omkostningerne og Beværet ved at udstykke en Huslod fra en stor Ejendom ere uforholdsmæssig store i Forhold til den lille Værdi, en saadan Jordlod har. Der er derfor ved Lov af 4de Juli 1850 — læg Mærke til, at paa dette Punkt var det den almindelige Folkefølge, der havde rejst sig, der ligesom satte sit Mærke i forskellige Love, der alle ere fra 50 — der er, siger jeg, ved Loven af 4de Juli 1850 taget Sigte herpaa, og i dens § 4 er det bestemt, at naar det er meget smaa Lodder, det drejer sig om, skal Beføstningen ved Udstykningsen kunne indskrænktes derved, at der ikke behøves nogen særlig Jordbonitering, men at Boniteringen kan ske gennem Matrikelstatsten, altsaa foretages i selve Ministeriet. Dette er jo en Rettelse med Hensyn til Udstykningsforretningen, men dette har Ministeriet for-